

הסכמת ממון למניעת סירוב לגרש

רב דניאל שטיין

א. גמ' גיטין (פה:) - גט המעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול.

ב. רמב"ם (פ"א גירושין ה"א-ב) - ועשרה דברים הן עיקר הגירושין מן התורה ואלו הן שלא יגרש האיש אלא ברצונו וכו' שנ' והיה אם לא תמצא חן בעיניו וגו' וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו, אם לא תמצא חן בעיניו, מלמד שאינו מגרש אלא ברצונו, ואם נתגרשה שלא ברצונו אינה מגורשת.

ג. תוס' כתובות (ע.) ד"ה יוצא - ופסק ר"ח משם ש"מ שאין כופין אלא היכא שמפרש בהדיא כופין אבל היכא דאמור רבנן יוציא אומרים לו כבר חיבוק חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו לא.

ד. גמ' ב"ב (מז:-מח.) - אמר רב הונא תליוהו וזבין זביניה זביני, מ"ט, כל דמזבין איניש, אי לאו דאניס לא הוה מזבין, ואפילו הכי זביניה זביני. ודילמא שאני אונסא דנפשיה מאונסא דאחרני וכו' ואלא מסיפא וכן אתה אומר בגיטי נשים, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ודלמא שאני התם, דמצוה לשמוע דברי חכמים, אלא סברא הוא, אגב אונסיה גמר ומקנה.

ה. רמב"ם (פ"ב גירושין ה"כ) - מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר וכו'. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישאל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו.

ו. רמב"ם (פ"ד אישות ה"א) - אין האשה מתקדשת אלא לרצונה והמקדש אשה בעל כרחה אינה מקודשת, אבל האיש שאנסוהו עד שקידש בעל כרחו הרי זו מקודשת. [הושגת הראב"ד] אבל האיש שאנסוהו עד שיקדש בעל כרחו הרי זו מקודשת. א"א והוא שיאמר רוצה אני.

ז. רמ"א (סי' קנ"ד סע' כ"א) - וכל מקום שאין כופין בשוטים, אין מנדין אותו ג"כ ומכל מקום יכולין ליגזור על כל ישראל שלא לעשות לו שום טובה או לישא וליתן עמו או למול בניו או לקברו, עד שיגרש ובכל חומרא שירצו ב"ד יכולין להחמיר בכהאי גוונא, ומלבד שלא ינדו אותו. [פ"ת (ס"ק ל')] - עיין בס' גבורת אנשים ס"ס ע"ב הביא בשם מהריב"ל דהאידינא שהרחקות חשובים כנידוי אין לעשות לו שום הרחקה רק שאומרים לו מותר לקרותך עבריין והוא ז"ל כתב שטוב להחמיר].

ח. תשו' אגרי"מ (שם סי' ק"ו) - ובדבר שאלה השניה שאם השופט דמדינה יטיל על הבעל כשאינו רוצה לגרשה תשלום דכסף למזונותיה ולכל צרכיה עד שיגרשנה בגט כשר אם נחשב זה גט מעושה, הנה הא עד שתגרש מבעלה הא הוא חייב במזונותיה ובכל צרכיה מדינה ורשאה לילך לערכאות שיכופו אותו ליתן לה מזונותיה וכל צרכיה, ואף שהם יוסיפו שצריך לזונה אף כשהיא עושה מלאכה ומרווחת נמי כשיחייבוהו שיתן לה למזונותיה ולכל צרכיה בכל אופן פשוט שאם יגרשנה ליפטר מחיוב זה אין זה בחשיבות גט מעושה ויהיה גט כשר לכתחלה.

ט. בית יוסף (סי' קל"ד סע' ד') - כתב ה"ר מיימון נואר שנשאל על ראובן שקנס עצמו במאה זהובים לאדון העיר אם יחזיר את אשתו ולא יגרשנה ואחר כך גירשה בביטול כל מודעי והשיב לא אמרינן גט מעושה אלא בשכפוהו שלא מדעתו בדבר שאינו רוצה לעשות וכפוהו עד שעשה או הפחידוהו להפסידו אם לא יגרש אבל בנדון זה שהוא חייב עצמו במה שהוא רוצה לעשות אין זו כפייה שכל זמן שהוא מגרש ברצונו מגרש ואף על פי שאין בידו להחזירה אם לא יפסיד לא הוה ליה אונס שזה רצונו היה מתחלה לגרש וברצונו הוא מגרש והקנס שעשה ברצונו עשאו לחזק עצמו לגרש ולא הוה ליה אונס וכו'. בתשובות הרשב"א (ח"ד סי' מ') שאלת ראובן בעל לאה וקרובי לאה היו בהסכמה שיגרש ראובן את לאה אשתו ונאותו זה לזה בקנס אלף דינר ושיגרש לזמן קבוע וכו' נראה לי שגט זה מעושה ופסול כל שידועין באונסו וכו' דכיון שקיבל על עצמו מדעתו קנס אלף דינרין ובנתינת הגט הרויח ממון זה הוי כמקבל ממון דעלמא לא היא שאין זה כמקבל ממון אלא כניצול מהפסד ממון.

י. רמ"א (שם) - והוא הדין אם קבל קנין לגרש אבל אם קבל עליו קנסות אם לא יגרש, לא מקרי אונס, מאחר דתלה גיטו בדבר אחר, ויוכל ליתן הקנסות ולא לגרש ויש מחמירין אפילו בכהאי גוונא וטוב לחוש לכתחלה ולפטר מן הקנס. [פ"ת (ס"ק י')] - עיין בתשו' משכנות יעקב סימן ל"ח וכו' דמה שהבין הרמ"א ז"ל דיש מחלוקת בין הרשב"א והרשב"ץ ומתוך כך פסק דבדיעבד יש להקל הנה לפי המבואר בס' מכתב מאל"י בדיני הביטול סימן כ' ובמהרה"ש בדיני מודעי' ואונס אין כאן מחלוקת כלל והעיקר תלוי באם שאנחנו יודעים ומכירים שאין מגרש אלא מצד הקנס ומגלה דעתו בכך הוי גט מעושה]. [פ"ת (ס"ק ט')] - כתב בס' תו"ג וז"ל וכו' נראה דבאופן זה יכולין לעשות קנינים בהפשר על הגירושין שיקבל הבעל קנין סודר שמוחל כל החיובים שיש להאיש על האשה תשמיש ומעשה ידיה אף אם לא יגרשנה והוא ישאר על חיובים שלו מזונות ושאר חיובים וממילא יגרש כיון שמונעת ממנו כל דבר והוא מחוייב בכל החיובים ואינו גט מעושה רק כשתולה הקנס בגט משא"כ כאן שאין הקנס תלוי בגט כלל].

יא. תשו' אגר"מ (ח"ד סי' ק"ז) - בדבר שאלת כת"ה אם נכון להוסיף בשטר התנאים לשון כזה אם אחרי הנשואין יבואו לידי פירוד, ח"ו, אז הבעל לא יעכב מליתן גט פטורין והאשה לא תסרב לקבלו, כאשר כך יצוה הב"ד פלוני ע"כ. ועל ידי הוספה זו יכריחו הערכאות שיצייתו שני הצדדים להב"ד. הוספת דבר זה מותר והגט לא יהיה גט מעושה. גם יש תועלת להצילה מכבלי העיגון. אבל טוב שיראה את החתן והכלה ויכירם היטב אם יש לחוש מצד טבעם שתנאי כזה יגרום למחלוקת ומריבות ביניהם ח"ו.

יב. ס' נחלת שבעה (סי' ט') - ואם ח"ו שיעשה כמר פלוני הנ"ל לזוגתו מרת פלונית איזו דברים שאינה יכולה לסבול וצריכה לבית דין, אז תיכף ומיד יתן לה עשרה זהובים לפיזור מזונות. וכן יתן לה כל חודש וחודש משך ימי הקטט. וכל בגדיה ותכשיטיה השייכים לגופה. וירד עמה בדיני ישראל לבית דין שלהם, (ואם אין בית דין בעירם, יכתוב לבית דין הסמוך, או בזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד) תוך שני שבועות אחר בקשתה ממנו, ועל פיהם יעמוד כל ריב וכל נגע.

יג. גמ' ב"ב (קסת) - מי שפרע מקצת חובו, והשליש את שטרו ואמר לו אם לא אתן לך מכאן ועד יום פלוני תן לו שטרו, הגיע זמן ולא נתן, רבי יוסי אומר יתן, רבי יהודה אומר לא יתן וכו'. במאי קמיפלגי ר' יוסי סבר אסמכתא קניא ורבי יהודה סבר אסמכתא לא קניא.

יד. שו"ע (חור"מ סי' ר"ז סע' ט"ו) - אסמכתא שקנו עליה בבית דין חשוב, הרי זה קנה, (וכל שלשה דבקיאי דיני אסמכתא מקרי בית דין חשוב לענין זה וי"א דבעינן בית דין חשוב שבעיר או המומחה לרבים ואם צוה לכתוב בשטר שקנו ממנו בבית דין חשוב, אף על גב דלא קנו, מהני, דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואפילו לא אמר בפירוש, אלא צוה לכתוב שטר חוב, מהני כאילו פירש בהדיא וכו') והוא שיתפס זכותיו בבית דין, והוא שלא יהיה אנוס. כיצד, הרי שהתפס שטרו או שוברו בבית דין, וקנו מידו שאם לא יבא ביום פלוני ינתן שטר זה לבעל דינו, והגיע היום ולא בא, הרי אלו נותנים, והוא שיהיה בבית דין חשוב. (וי"א אף על גב דלא התפס זכותיו מהני, הואיל וקנו ממנו בב"ד חשוב; וכתב הרא"ש דהכי נהיגי עלמא).

טו. שו"ע (שם סע' י"ד) - כל האומר קנה מעכשיו, אין כאן אסמכתא כלל, וקנה, שאילו לא גמר להקנות לא הקנהו מעכשיו. כיצד, אם באתי מכאן ועד יום פלוני קנה בית זה מעכשיו, וקנו מידו על כך, הרי זה קנה אם בא בתוך הזמן, וכן כל כיוצא בזה. הגה: וי"א דמעכשיו לחוד לא מהני לסלק אסמכתא, אלא בעינן ג"כ שיקנו ממנו בבית דין חשוב ומעכשיו.

טז. שו"ע (שם סע' ט"ז) - כשהיו חכמי ספרד רוצים להקנות באסמכתא כך היו עושין, קונין מזה שהוא חייב לחבירו מאה דינרים, ואחר שחייב עצמו קונים מבעל חובו שכל זמן שיהיה כך או שיעשה כך הרי חוב זה מחול לו מעכשיו, ואם לא יהיה או לא יעשה הריני תובעו בממון שחייב עצמו בו, ועל דרך זה היו עושים בכל התנאים שבין אדם לאשתו בשידוכים ובכל הדברים הדומים להם, וכן אנו נוהגים.

יז. פתחי תשובה (אהע"ז סי' קל"ד ס"ק ט') - כתב בס' תורת גיטין וז"ל והנה להמחמירין בקנסות וסוברין שאף בקנסות הוי גט מעושה א"א לעשות תקנה כשעושין פשר בין איש ואשה שיקנוס עצמו שיעשה הגירושין ואפילו לעשות באופן המבואר בח"מ סי' ר"ז גבי אסמכתא כדרך שעושין חכמי ספרד המבואר שם דהיינו שהבעל יתחייב עצמו נגד אשתו או נגד אחר באלף זהובי' אף אם לא יגרש והאשה או האחר יתחייבו נגדו שאם יגרש יפטר והוה מהחוב וכו' כיון ששני הקנינים מהאיש והאשה הי' במעמד אחד כשעוסקין באותו ענין וכו' הרי תלוי הקנס בהגירושין.